

Anna Samweber

Sjećanja na Rudolfa Steinera i Marie Steiner - von Sivers

Uvod

Susreo sam i upoznao Annu Samweber godine 1950. Zatim se nismo susreli više od deset godina kada sam je imao šansu posjetiti na dva dana, 5. i 7. travnja 1968. U to vrijeme živjela je u kući Lessing-Nicolai u Berlinu.

Ova gospođa od 84, primila me zračeci toplinom i bila je toliko otvorena da je pričala o svom životu više od šest sati svakog dana, prekinuto samo pauzama da se osvježimo. Kada je počela govoriti o svojim sjećanjima na Rudolfa Steinera bio sam toliko impresioniran da sam počeo zapisivati, u njenom prisustvu, ono što je prenosila.

U početku nisam došao s namjerom da to radim, ali mislio sam da je njeno izvješće toliko važno, da sam mislio kako to trebam povremeno zapisati; također, smatrala je da je u redu da se događaji kojih se sjeća ispravno zapišu. Tijekom njenog dugog života govorila je svoja iskustva mnogim ljudima, da bi doprinijela stvaranju ispravne slike o Rudolfu Steineru. Slučajno, druga osoba koja je bila prisutna na ovim susretima bio je moj prijatelj, Francis Engel.

Anna Samweber, mala, aktivna i živa osobnost, prenosila je sve s velikom živahnošću, iz njenog svjesnog i dobrog sjećanja. Kao suradnik Rudolfa Steinera u Berlinu više godina, imala je izravnog udjela u njegovim aktivnostima. Godinu dana nakon našeg susreta napustila je zemaljski plan. Njena sjećanja, sadržana u bilježnici iz Berlina, ležala su godinama u ladicu. Spomenuo sam ih prvi puta 1977 na predavanju prigodom sjećanja na Marie Steiner u Zürich-u. Odziv je bio toliko pozitivan da sam otada često pitan da govorim o tim zabilješkama. S ovom knjižicom mogu izraziti želje mnogih da se to tiska. Premda priče treba uzeti doslovno, u nekim slučajevima su alegorijske – moje zabilješke nisu transkripti već sadržaj da se da autentični smisao onog što je ispričano.

Vremenski odmak između sadašnjosti i događaja ovdje zapisanih daju im povijesni karakter koji nam omogućuje da ono što je osobno vidimo objektivnije.

Jakob Streit

Mlada guvernanta

Anna Samweber rođena je 8 lipnja 1884 kao kćer majstora pekara, i odrasla je u Münchenu. Uvijek je upućivala na sebe kao kćer pekara. Nakon što je završila školu njeni roditelji poslali su je u samostan u sjevernoj Italiji da izučiti za učitelja. Kao mlada guvernanta bila je odgovorna za dijete u jednoj francuskoj obitelji. Tamo je stupila u kontakt s obitelji njemačkog brodovlasnika u Odessi, gdje je, još joj nije bilo dvadeset, postala učitelj kćeri u ovom veoma bogatom domaćinstvu. Postojala je prilično velika njemačka kolonija u luci na Crnom moru, kojoj je služila njemačka škola. Uskoro je od Anne Samweber traženo da podučava u školi kao i da nastavi s poslom guvernante, što je napravila s entuzijazmom i radošću. Među njenim iskustvima u Odessi, dva su za nju nezaboravna, i dana su ovdje njenim vlastitim riječima.

Prvo iskustvo

Jednog toplog ljetnog dana ušla sam u kavanu njemačkog kluba, da bi pojela sladoled s mojom štićenicom. Ubrzo nakon toga ušao je mladi gospodin s pudlicom i sjeo za stol pored nas. Mali pas je bio prekrasan i obratile smo mu se kao i njegovom gospodaru koji se predstavio kao da dolazi iz Beča. Tijekom razgovora spomenula sam da dolazim iz Münchena i da sam daleko od kuće već neko vrijeme tijekom kojeg nisam vidjela svoje roditelje. Reкао je da uskoro mora poslom ići u Beč a također i u München i ponudio se da mojim roditeljima pošalje pozdrave od mene. Uspjela sam mu dati mali poklon za moje roditelje prije nego je otišao. Nakon nekog vremena primila sam od kuće pismo puno zahvala i entuzijazma oko mladog gospodina za ono što im je rekao. Kada je došao natrag u Odessu posjetio me s prisutnom domaćicom. Pokazao je prijateljsko zanimanje za nas i prenio pozdrave i poruke od mojih roditelja. Tada je predložio da bi mogli nastaviti naš razgovor u obližnjoj kavani na plaži, ali nisam bila navikla na takve stvari, oklijevala sam. Međutim, domaćica je odigrala svoje i uvjerila me da prihvatim poziv. Ljetno vrijeme je bilo divno i uskoro smo sjedili vani u kavani i ćaskali, dok su veliki i mali brodovi oživjeli scenu na moru. Gospodin je tada predložio izlet brodom da zaokružimo divno poslijepodne. Osjećala sam se prilično čudno u vezi svega i morao je biti vrlo uvjerljiv prije nego sam ga slijedila nekako nevoljko. Otišao je izravno do motornog broda koji je čekao blizu, rekao par riječi, i namignuvši lađaru, rekao da uđem. Kada sam to primijetila odjednom sam imala impuls da

bježim, i poput preplašene životinje trčala sam dok nisam došla kući uzbuđena ali i odahnuvši.

Gospodin se više nije pojavio ali dva tjedna kasnije policija mi je došla u kuću. Pokazan mi je album sa slikama više muškaraca i upitana sam poznajem li ikoga od njih, i zaista, prijateljski Bečlija je bio među njima. Policija nam je tada kazala da su našli moju adresu među njegovim stvarima i da je taj čovjek dio lanca djevojačke prostitucije, koja je upravo otkrivena. S nekim drugima, ovaj Bečki 'gospodin' je uhvaćen kako mami djevojke u 'lijepu vožnju bordom' i zatim ih odvede izvan Odesse do parobroda koji čeka, koji će ih odvesti na Orijent, gdje nestanu bez traga. Došlo mi je poput bljeska unutarne svjetla – sudbina je intervenirala.

Drugo iskustvo

1914. prije izbijanja rata, u Odessi se saznalo da će careva obitelj doći u posjet gradu. Carica je došla iz njemačke kraljevske kuće i njemački je bio uobičajeni jezik u obitelji. Iz tog razloga, neočekivana čast pripreme dobrodošlice za kraljevske goste pala je na njemačku školu u Odessi, da ih zabave s pjesmama i poemama. Trebao je biti poseban dječji prijem za caricu i njenu obitelj, ali iz razloga sigurnosti ostali su u posebnom vlaku unutar postaje u Odessi.

Tog dana, kolegica i ja, pojavili smo se s odabranom grupom djece iz njemačke škole. Traženo je da kažem par riječi dobrodošlice i vodim program. S malim fotoaparatom koji sam imala, tražila sam od kolege da napravi fotografiju kraljevske obitelji, ako to može neprimjetno. Poslagali smo se u redove u vagonu i divili se luksuznom dekoru i stolu gdje je slatkiš od slastičara iz Odesse bio prikazan. Konačno se carska obitelj pojavila ali bez Cara. Carica je sjedila u fotelji a njena djeca su stajala pokraj nje. Kada sam počela moj govor na njemačkom dvorski službenik je istupio pred mene i rekao: 'Dvorski jezik je engleski ili ruski!' Tako sam se brzo morala prilagoditi i kazati moje riječi dobrodošlice na ruskom.

Najmlađa kćer, Anastazija, stajala je kod stola sa slatkišima i, dok su moja djeca imala svoje predstavljanje, primijetila sam kako je Anastazija podignula poklopac kutije s čokoladom, uzela pralinu i stavila je u usta. Zatim je uzela još jednu i dala je careviću, koji je stajao do nje. Nasmijala sam se Anastaziji, ali Carica je to primijetila, pogledala ih i vidjela kako Carević stavlja čokoladu u usta. Skočila je, došla do njega, i strogo zahtijevala: 'Ispljuni, ispljuni!' Odmah se pokorio ali Anastazija je svoje već

progutala, nakon čega je Carica pljusnula po ruci. Svi smo bili šokirani, ali naš program se nastavio i uskoro smo bili ljubazno otpušteni.

Međutim, imam fotografiju koja je snimljena krišom i koja jasno pokazuje carsku obitelj u carskom vagonu. Uvijek sam je držala kod sebe i dobro pazila, čak i u ratu kada smo morali bježati iz Rusije. Kasnije, slika je dobila poseban interes.

Bijeg iz Rusije

Moje zanimanje kao guvernanta brodovlasnikove kćeri nastavilo se. Kasnije je djevojka postala druga žena Trockog. Poučavanje u njemačkoj školi postao je problem početkom Prvog svjetskog rata, i imala sam snažnu želju da pobjegnem i vratim se kući. Nešto ranije nabavila sam malog psa, terijera, i s njim, ruksakom i nešto novca, krenula sam 1915 na moj put od Odesse do Münchena, protivno zdravoj logici. Duge dionice već su bile ratna zona i bez ikakvog javnog prijevoza. Nešto vlakom, nešto pješke i vagonima koje vuku konji, stigla sam u Mađarsku s mojim malim psom u ruksaku.

Pošto je novca nestalo morala sam putem moliti, i nakon mnogih tjedana teškoća došla sam u Budimpeštu. Pošto nisam jela tri dana, stajala sam kraj kavane i mali pas mi je pomogao prositi stajući na stražnjim nogama. Nakon nekog vremena naletio je časnik i pogledao moju bijednu figuru i malog psa s iznenađenjem, i kada sam pitala hranu pozvao nas je u kavanu. Kada sam mu rekla za svoje nevolje bio je vrlo suosjećajan i odveo me u hotel da se par dana odmorim. Zatim mi je dao kartu za Beč, dao mi odjeću i malu košaru s hranom (postoje zvjezdani sati ali također i zvjezdana bića – jedno od njih je svakako bio). Postupno, s dugim čekanjem između, putovala sam u Beč. Korpa je sada bila prazna uz pomoć drugih, i konačno sam stigla u Beč. Išla sam ravno u njemačku ambasadu, ali kada sam im rekla za moj pustolovni bijeg iz Odesse u Beč, izgledalo je da mi ne vjeruju. Tada sam primijetila kako službenici razgovaraju u stražnjem dijelu prostorije i izgledalo mi je da bi me mogli sumnjičiti za špijunažu. Stoga sam pobjegla na zapadni željeznički kolodvor, lutala gladna, i čekala da se dogodi čudo. Došlo je u obliku znaka: *Za misiju na stanicu, Crveni križ, 2-kat*. Kada sam ušla, našla sam službenika sa znakom Crvenog križa na ruci, kako jede doručak. Moja mali pas je njušio i, nagovoren, skočio pravo u njegovo krilo, gdje je dobio nešto za jesti. S time, napravljen je kontakt, i mogla sam mu reći o mojoj situaciji. Službenik je malo razmišljao kako bi mi mogao pomoći da dođem u München. Onda mi je predložio sljedeće:

'Ako te proglasim da si problematični skitnica službeno ćeš biti deportirana i možeš besplatno putovati njemačkim teretnim vlakom koji ide u München'. Bila sam vrlo zadovoljna. Izdao je dokument, pečatirao ga i potpisao, i poželio mi dobro putovanje. Na ovaj način moj mali pas i ja zadovoljno i sretno smo putovali prema Münchenu i mom davno izgubljenom zavičaju.

Nekoliko godina kasnije, nakon rata, dok sam bila u posjetu Dornachu srela sam poznanicu blizu Goetheanuma. Dama je bila u društvu gospodina kojeg je predstavila kao doktora Kolisko. Nije li to ime koje je na mom 'skitničkom' certifikatu iz Beča. Izvadila sam dokument iz torbe, gdje sam ga uvijek nosila sa sobom, i na njemu je bio potpis '*Kolisko*' koji sam pokazala gospodinu. Na početku, bio je zatečen kada se pokazalo da je on bio službenik u Misiji u Beču – doktor Kolisko – kojeg sam opet ovdje srela. Budite sigurni da smo proslavili ponovni susret!

U Münchenu

Bila sam daleko od doma četrnaest godina i nitko nije znao da dolazim. Na izlazu iz stanice moje znatizeljne oči otkrile su poster koji je najavljivao predavanje o obrazovanju za koje sam mislila da bi me veoma zanimalo. Kada sam stigla do roditeljskog doma željela sam potpuno uživati u iznenađenju. Moji roditelji živjeli su u prizemnom stanu i stavila sam malog psa ispred vrata, zazvonila, uvukla se unutra i popela se par stepenica. Kada je moja majka izašla vani, iznenađena što je našla malog psa, dohvatila je oca, i zajedno su nastojali odgonetnuti ovu zagonetku. Zatim sam potrčala niz stepenice i svi smo uživali u ponovnom susretu.

Poslijepodne je u izvjesno vrijeme moja majka imala sastanak s mojom sestrom u gradu u kavani Luitpold. 'Moraš doći, sestra će ti biti tako iznenađena'. Tako smo zajedno otišle u grad, ali moja sestra još nije bila stigla u kavanu. Dok smo čekali pogledala sam novine, kako dugo vremena nisam čitala novine iz Münchena, a također sam i mislila da se sakrijem iza njih kada moja sestra dođe. Tamo sam opet vidjela najavu predavanja '*Obrazovanje djeteta*', koje će dati Michael Bauer. Obrazovanje! Moram to ići. Stoga, zapamtila sam mjesto i vrijeme.

Kada se pojavila moja sestra pozdravile smo se s velikim uzbuđenjem i slijedio je veliki broj sretnih dana zajedno kod kuće. Jedne večeri otišla sam na predavanje. Izgledalo je da ima mnogo ljudi osobitog izgleda; neki također i čudno odjeveni. Međutim, ono što sam čula, veoma me

impresioniralo; bila sam prenesena u novi svijet. Poslije sam pokušala razgovarati s predavačem ali bio je potpuno okružen damama tako da mu nisam mogla prići. Uspjela sam tek dolje na izlazu kada je silazio u društvu veoma šarmantne dame. To je bila Margareta Morgenstern, žena pjesnika Christiana Morgensterna koji je, kako sam čula kasnije, umro godinu ranije. Jedno od mojih pitanja bile je da li će još biti ovakvih događaja. Dama koju sam spomenula uputila me na '*Umjetnički studio*' u Münchenu gdje se održavaju antropozofske večeri i gdje je knjižnica, i tako dalje, smještena. Sasvim nehotice našla sam kontakt s antropozofskim pokretom i od tada sam počela čitati knjige izvjesnog Rudolfa Steinera. Pošto sam odmah ponudila svoju pomoć, upitana sam da se pridružim popisivanju antropozofske knjižnice i da napravim nekog reda među knjigama. Također sam pozvana da pomognem u vezi memorijala koji će se ubrzo održati.

Također mi je rečeno da mogu pomoći oko dekoracija prostorije cvijećem, i da na kraju večeri stanem na vratima sa zdjelom za prikupljanje. (Practicirala sam prošnju.) U stvari, nisam stvarno ni znala o čemu se tu radi, sa svim ovim čudnim a ipak simpatičnim ljudima. Rudolfa Steinera sam poznavala samo iz literature koju sam upravo počela čitati. Pa, večer se bližila, pomogla sam dekorirati sobu s crvenim ružama. Gospodin Arenson počeo je svečano svirajući harmonij, sa svojim malim sinom Hansom koji stoji pored njega. Ne govornici je bilo nekoliko ljudi čitajući čudan tekst. Ulogu Benedikta čitao je Rudolf Steiner, kojeg tada nisam znala. Isti govornik je zatim došao na govornicu i dao memorijalno obraćanje koje me duboko dirnulo. Tada sam znala da je onaj koji je govorio morao biti Rudolf Steiner, čija djela sam upravo čitala. Njegova riječ i poruka dodirnuli su moje unutarne biće. Ponovno se začuo harmonij i onda sam otišla na vrata s mojom zdjelom za prikupljanje. Gomila se polako raspršila i ja sam spustila svoju zdjelu. Vidjela sam Doktora Steinera okruženog ljudima, u razgovoru, i u meni se pojavila misao: Što bi trebalo ući u moj život da mi omogući da se rukujem s ovim čovjekom? Inače sam sve osim sramežljiva i sentimentalna ali ovdje sam se morala okrenuti. Suze su tekle i ja sam stajala po strani i čekala da pomognem s čišćenjem. Iznenada sam čula glas iza sebe, i ruku, kako preko mog ramena, prima moju. To je bio Doktor Steiner koji mi je rekao: '*Doviđenja, vidimo se u Berlinu*' i nasmijao se. Ostala sam bez teksta – što ja imam s Berlinom?

Nakon otprilike četiri tjedna primila sam pismo iz Kölna napisano od gospođice Hummel, koja je često bilježila bilješke predavanja Rudolfa Steinera. Napisala je: 'Kroz preporuku gospođe Steiner željela bi vas pitati da li bi bili spremni raditi sa mnom i gospođicom Vreede u tipkanju predavanja Rudolfa Steinera'. U tu svrhu me pozvala u Köln, i ja sam prihvatila.

Knjiga *Teozofija* služila je kao znak prepoznavanja na stanici u Kölnu. Dvije dame su me toplo pozdravile i već smo u tramvaju prešli na 'ti'. Premda nisam čak bila ni član ovog pokreta (pročitala sam samo dvije knjige od Rudolfa Steinera) bila sam tretirana s krajnjom ljubaznošću.

Moj boravak u Kölnu se protegao na gotovo tri mjeseca, tijekom kojih sam tipkala predavanja koja mi je diktirala gospođa Hummel. Zatim je stigao telegram sudbine iz Berlina, za gospođu Hummel, tražeći da idem tamo i tipkam zimska predavanja Rudolfa Steinera.

U Berlinu

Ubrzo nakon toga sam spakirala svu svoju odjeću i stvari u svoju japansku košaru, stavila okolo kožni pojas i putovala na, za mene, nepoznatu berlinsku adresu: Motzstrasse 17. Tu je bilo antropozofsko sjedište i također živo središte Rudolfa Steinera i gospođe Marie Steiner za vrijeme dok su bili u Berlinu. Srce mi je lupalo dok sam se penjala stepenicama s mojom teškom prtljagom na drugi kat. Zazvonila sam na vrata, vrata su se otvorila, i tamo je stajao Rudolf Steiner osobno. Bila sam tako zatečena da sam ispustila japansku košaru koja se rastvorila i sva moja odjeća i donja odjeća, zajedno sa stvarima, ležala je pod nogama Doktora. Klupko vune je pobjeglo i zakotrljalo se između nogu Dr. Steinera u dugi hodnik. Nekako iznenađen, ali zabavljajući se, rekao je: 'Nikad me nitko nije ovako pozdravio'.

To je bio moj ulazak u Berlin. Uskoro sam počela s tipkanjem predavanja i drugih pisanih djela.

Bilo je ratno vrijeme. Postavljene su jaslice za djecu i Rudolf Steiner me upitao da preuzmem rad na tome, što sam napravila bez oklijevanja. Također je postojala bolnica za ranjene vojnike koju su bogati članovi antropozofske zajednice financirali. Rudolf Steiner se veoma brinuo da se i ovo podrži s praktičnom pomoći. Dizajnirao je medalju koja je davana najsposobnijim i najpožrtvovanijim pomagačima i potpomagačima. Na njoj su bile upisane riječi: 'Pozdrav pomagačima iscjeljenja'. Gravura je prikazivala ruke koje primaju zrake Sunca da bi ih odnijele na mračna mjesta na Zemlji.

Božićni igrokaz u Berlinu 1916/17

S velikom ljubavi i pažnjom Rudolf Steiner je obnovio Božićne igrokaze koje je sakupio njegov dragi bečki učitelj profesor Karl Julius Schröer. Bili su igrani ne samo u Goetheanumu već postupno na sve više mjesta. Njihovo predstavljanje u starom folkloru učinilo je mogućim za današnje ljude da vizualno dožive na smislen način poruku rođenja Krista. Rudolf Steiner je bio vrlo zagrijan za ispravnu interpretaciju i pravi prikaz.

Usred rata grupa izvođača se okupila u Berlinu za izvedbe u raznim gradovima i također u bolnicama. I ja sam sama preuzela ulogu krčmara, noseći nacionalni kostim za ulogu. Jednom, dogovorena je ranojutarnja izvedba u bolnici Virchow i ja sam bila zadužena za kostime i rekvizite glumaca. Vrlo rano ujutro spakirala sam onoliko kostima koliko sam mogla u svoju japansku košaru i ono što nije stalo obukla sam ispod krznenog kaputa kojeg sam nosila tako da sam izgledala prilično debelo i okruglo. Još je bio mrak kada sam se popela na autobus i tek nakon što smo prošli dosta puta vidjela sam u zaprepaštena da idemo u krivom smjeru i sišla sam sasvim uzrujana. Zbog nedostatka goriva tijekom rata autobusi su vozili neredovito a taksiji su bili dopušteni samo u uskom području. Ipak, zaustavila sam taksi i objasnila vozaču da moram ići u bolnicu Virchow u velikoj žurbi. Taksista je pogledao moju okruglu figuru i vidjevši moje uzrujano stanje rekao mi je da uđem. Kakva god da su bila ograničenja brzine, proveo me kroz Berlin što je brže mogao. Jednom je upitao zabrinut: 'Hoćeš li se snaći?' Da, snaći ću se. Stigli smo na ulaz u bolnicu samo s malim kašnjenjem. Među ljudima koji su me čekali bio je doktor u njegovom bijelom ogrtaču. Kad sam izašla netko je povikao: 'Napokon je ovdje'. Tada je vozač taksija ponosno napomenuo doktoru: 'Ništa se još nije dogodilo'. Nakon svega toga, svi – pacijenti i osoblje – uživali su u predstavi.

Na početku veljače 1917 Rudolf Steiner je došao u Berlin na neko vrijeme. U međuvremenu, neki član u Dornachu je rekao da je u Berlinu Božićni igrokaz izvođen na modificirani način. Kada me Rudolf Steiner pozdravio, rekao je vrlo strogo: 'Sam, okupi društvo, želio bih vidjeti igrokaz'. Bila sam zaprepaštena, ali tako je moralo biti. Bez publike, i s Rudolfom Steinerom u prvom redu, izveli smo igrokaz koji je već bio odbačen prije dva mjeseca. Primijetila sam kako je, tijekom izvođenja, uzbuđeno mahao cvikerima amo tamo i micao nogu gore dolje. Na kraju je skočio na pozornicu i povikao: 'Oni su krčmari a ne krčmarice, i pastiri a ne pastirice'. Na to, ja sam koraknula naprijed i istim glasom objavila: 'Gospodin Doktor, ratno je vrijeme, muškarci su na bojnom polju! Sada moramo vrijediti za muškarce!' Opet, potpuna tišina. Tada je izgovorio oslobađajuće riječi jednu za drugom: 'To-mogu-prihvatiti'. Nakon toga pozvao nas je sve na kavu i kolač i bio je vrlo topao i radostan.

Ta vremena su bila divna – biti s njim i vidjeti kako se uvijek može prilagoditi situaciji trenutka. Uvijek je prihvaćao svaku osobu iznova i bez predrasuda, čak i ako je griješila.

Poziv upomoć

Gospođa Steiner imala je divan dijamantski sat s njenim inicijalima na poklopcu. Bio je pokvaren i ja sam ga morala odnijeti poznatom uraru koji je živio daleko od Motzstrasse. Bilo je kasno i hladna i maglovita večer u studenom kada sam se uputila u smjeru Nollendorfpfplatz, gdje je smješteno gradilište za podzemnu. Hodala sam duž duge, drvene ograde kada su se odjednom pojavile dvije ljudske sjene iz mraka i napale me. Sjećam se da mi je jednom Rudolf Steiner rekao da ako ikada bude potrebno da ga mogu pozvati. Tako kada su ova dvojica navalila na mene, jedan držeći me od pozadi tako da bi me drugi mogao opljačkati, pozvala sam iznutra i spontano: 'Doktore, pomozite mi!' U istom trenutku obojica su pala natrag i nestala poput munje.

Kada je Rudolf Steiner sljedećeg jutra došao na doručak pozdravio me s riječima: 'Dobro jutro, Sam. O čemu se radilo da si sinoć tako uzviknula?' Kada sam mu ispričala doživljaj a on pažljivo slušao, jednostavno je rekao: 'Ali pomogao sam ti, zar ne'?

Lokalne brige

Kuća u Motzstrasse u Berlinu bila je podijeljena na takav način da je na prvom katu bila smještena knjižnica berlinskog ogranka i stambeni prostor gospodina i gospođe Walther, koji su bili viši službenici u pošti, vodili su antropozofski rad na uzoran način. On je također upravljao knjižnicom. Na drugom katu su bile sobe Doktora i gospođe Steiner kada su bili u Berlinu, kao i soba za euritmiju. Treći kat su zauzele prostorije ogranka. Motzstrasse 17 bilo je veliki kompleks zgrada s unutarnjim dvorištem i, u to vrijeme, bio je dom antropozofskog rada u Berlinu. U podrumu, vlasnik, gospodin Wernicke, osnovao je plesnu školu, koju je vodio. Kada je umro njegovi sinovi nisu bili zainteresirani da nastave plesnu školu tako da je njegova udovica, gospođa Wernicke, odlučila da izda sobe. Te je prostore

uzeo 'okultist' koji je osnovao 'Ložu Svetog grala'. Tko god je došao u kuću vidio je, na jednoj strani, ploču *Antropozofsko društvo* i, nasuprot, *Loža Grala*.

Jednog dana Rudolf Steiner je stigao iz Stuttgarta i vidio ovo u ulaznom holu. Odmah je prigovorio da nije moguće biti u istoj kući s ovom ložom; jedni ili drugi moraju otići. Imenovan je arbitar i konačno je Loži dana obavijest da mora otići, premda antropozofsko društvo mora platiti troškove preseljenja. Na taj način situacija je riješena.

Gospođa Warnicke opet je izdala sobe i oko dva mjeseca kasnije uselio je ženski klub. Kada je Doktor Steiner opet došao u Berlin kazala sam mu s pomiješnim osjećajima o novom stanaru, ali on je rekao: 'To nas se ne tiče; to nas neće ometati, ali euritmisli moraju biti svjesni toga'. S time, stvar je bila riješena.

Nova sala

Godine 1918 Društvo se preselilo u novi smještaj u Potsdamerstrasse 93, koji se sastojao od predavačke sale, male pozornice i drugih soba. U vrijeme kad smo uselili nismo imali sjedalice za gornju, plavu salu, i bogati član velikodušno je donirao sjedalice za salu u korist berlinskog ogranka. Nakon dugog odsustva Doktor i gospođa Steiner došli su opet u Berlin i stigli u novo sjedište. S velikom radošću pokazala sam im gornju, plavu salu s novim sjedalicama. Na zaprepaštenje gospođe Steiner i mene, Rudolf Steiner je rekao: 'Molim vas, gospođo Doktor, želim platiti iznos natrag donatoru'. Kako je bila iznenađena, on je rekao: 'ovaj ogranak je dom našeg rada i proučavanja i moramo ga nositi mi. Donator često misli da preko poklona stječe pravo da ima udjela u donošenju odluka'. – Dr. Steiner je objasnio da ne želi sebi stvoriti obvezu u ovom slučaju.

Marie Steiner je stoga platila natrag značajnu sumu za sjedalice. Odmah nakon rasprave Marie Steiner je morala i na probu u veliku salu i ja sam ostala s Rudolfom Steinerom u gornjoj sali. Nastavio je razgovor i rekao: 'Vidiš, Sam, ne može se društvu zavještati bilo što. Društvo je nešto fluidno. Sutra može biti zadužena druga osoba i može napraviti sve drugačije. Moguće je nešto zavještati osobi ili grupi ljudi, koji će onda imati pojedinačnu korist iz toga. Znaš da je u Weimaru Goethe-društvo imalo kuću. U toj kući su bili Goethe-Schiller arhivi, ali Goethe-društvo nema utjecaja u rad tih arhiva i njihovih publikacija djela Goethea. Ovo navodim kao primjer.

Ukor

Pošto Rudolf Steiner nije mogao biti ljut na ljude oko njega kada bi pogriješili, a i da ne bi narušio odnos učitelja i učenika, često bi delegirao takve neugodne dužnosti Mariji Steiner. Ponekad bi je u šali nazvao svojom 'čistačicom' a jednom je koristio izraz: 'Ona mora biti moja metla'.

Sada se dogodilo da me je Doktor Steiner opet izgrdio u prisustvu gospođe Steiner, koja mu je potom rekla: 'Zašto si uvijek ljut sa Sam?' On je odgovorio: 'Moram ponekad moći biti ljut i to mogu samo s ljudima za koje znam da će otrpjeti'. Onda sam ja odgovorila: 'Meni je drago kada me Doktor izgrdi, jer onda znam da mu je stalo do mene i mog rada'.

Filozofija slobode i zlato

Bilo je to oko 1917 godine kada je knjiga Rudolfa Steinera *Filozofija slobode* trebala imati novo izdanje. Doktoru Steineru je trebala stara kopija, ali više je nije imao. Tako je išao u dućan polovnih knjiga nasuprot Motzstrasse 17 i tražio svoj rad. Nakon što je prekapao okolo bez uspjeha dogodilo se da sam ja ušla u isti dućan. Gospođe koje su tamo radile i koje sam poznavala, pokazale su mi hrpe knjiga koje su ležale okolo i primijetile: 'Pogledaj kako opet čeprka'. Znala sam da traži *Filozofiju slobode* i sama sam je počela tražiti. U sredini hrpe knjiga našla sam kopiju.

Sretna, odnijela sam svoj pronalazak kući i trijumfalno rekla: 'Gospodine Doktor, pronašla sam nešto u dućanu polovnih knjiga'. Odgovorio je: 'Ali ne Filozofiju! - To ne vjerujem'. 'Hoćemo li se kladiti?' 'U koliko?' 'Dvadeset maraka?' Tada sam mu pokazala knjigu i bio je začuđen i dao mi dva zlatna novčića koji svaki predstavlja deset maraka.

U to vrijeme naš član gospodin Hummel bio je vojnik stacioniran u barakama ulici General Pape i nije imao večernji izlazak. Stoga nije mogao učestvovati na predavanju Rudolfa Steinera. Međutim postojala je mogućnost kupiti večernji izlazak za vojnike u ulici Pape za deset zlatnih maraka. Tako sam otišla u barake i kupila dva večernja izlaska za gospodina Hummela. Na ovaj način je novac za *Filozofiju slobode* zaista dobio slobodu.

Smrt Ernst Haeckela (9 kolovoza 1919)

Ubrzo nakon smrti Ernsta Haeckela, vjerojatno početkom rujna, mi smo sjedili za stolom u Motzstrasse s Doktorom i gospođom Steiner upravo nakon što smo ručali. Također je bila prisutna gospođa Clara Walther. Dok smo pili kavu zgrabila sam berlinske novine u kojima je objavljena smrt velikog znanstvenika velikim slovima. Rudolf Steiner nam je pročitao objavu i poslije nam je dirljivo govorio o životu i radu Haeckela. Također je postavio pitanje o tome tko će naslijediti Haeckelova djela i njegov posjed.

Odjednom se okrenuo prema gospođi Steiner i ponovno uputio na njegov primjer, koji je uvijek bio taj o Goethe arhivu u Weimaru gdje Goethe-društvo nema prava u donošenju odluka. Nadalje, rekao joj je, pred nama svima, da je to u vezi njihovih stvari potpuno pod kontrolom.

Gospođa Steiner je odgovorila da će pitati duhovni svijet može li ona ići prije njega. Ruka Marie Steiner je ležala na stolu i Doktor je uzeo i rekao: 'Ne, draga moja, ti moraš živjeti dvadeset godina dulje da bi sačuvala moj rad'. Gospođa Steiner je odgovorila: 'To je strašno'. Doktor Steiner je opet stavio ruku na njenu i ponovio: 'Da, draga, ti moraš živjeti dvadeset godina dulje da bi sačuvala moj rad. To je tvoja karma'. Gospođa Steiner je bila prilično shrvana.

Bista

U sobi za posjetitelje u kući u Potsdamerstrasse stajala je gipsana bista Rudolfa Steinera koja mu je dana na poklon. Nisam je voljela, jer smo imali Doktora s nama, živog i sasvim drugačijeg. Sada, filozofsko - antropozofsko izdavačko društvo selilo se u Dornach i sve smo pakirali. Pakirala sam sve dokumente i zapise, kad je Rudolf Steiner došao do mene s bistom u ruci i rekao: 'Sam, dati ću ti ga kao suvenir'. Mogla sam samo izgovoriti: 'Hvala, gospodin Doktor'.

Kada je dr. Steiner otišao odnijela sam bistu u veliku salu gdje je, ispod pozornice, bila donja prostorija oko deset metara duga. Otvorila sam klizna vrata i uvukla se s bistom koju sam smjestila u najdalji kut – van pogleda, van uma!

Šest mjeseci kasnije bilo je veliko okupljanje u Berlinu, i Doktor im je došao iz Dornacha. Prolazio je sve prostorije u kući kao da nešto traži, ali me na kraju upitao: 'Sam, gdje si stavila gipsanu bistu?' Odgovorila sam: 'Gospodine Doktor, nije mi draga', i priznala kako će doći do nje. Doktor je prošao kroz otvorena vrata sale i glasno povikao za gospođom Steiner koja nije imala pojma zašto je odjednom tako žurno zove. Mogla sam vidjeti smiješak kako lebdi oko njegovih usana dok je tražio da pokažem gospođi Steiner gdje sam stavila bistu. Dala sam gospođi Steiner znak da dođe na pozornicu, gurnula vrata sa strane i pokazala: 'Tamo, u kutu'. Gospođa Steiner se nagnula, pogledala ispod pozornice i bila začuđena. Doktor se srčano smijao i bio ozaren – 'Draga Sam, želio sam samo znati što si napravila s njom'. Tako bi izrazio svoj smisao za humor.

Životni partneri

Rudolf Steiner je imao apsolutno povjerenje u Mariju Steiner. Prva poznata oporuka, napravljena dok se još zvala Marie von Sivers, počinjala je s riječima: 'Nakon moje smrti gospođica Marie von Sivers imati će autoritet odlučivati u moje ime. Ono što ona odluči, treba napraviti u moje ime'. I završava s riječima: 'Sama Marie von Sivers uvijek će biti sa mnom. Naša veza ostaje neraskidiva'. [vidi dodatak] Jednom (nakon smrti Rudolfa Steinera) Marija Steiner pokazala mi je pismo od njega, u kojem je istaknuo da je dekret duhovnog svijeta da mora ispuniti svoj zemaljski zadatak zajedno s njom.

Ovo pismo pripadalo je onim vrlo osobnim od Rudolfa Steinera koje je Marija Steiner uništila. Kada sam je upitala zašto je to napravila pošto je bilo važno da članovi znaju za to, odgovorila je vrlo odlučno: 'Ne mogu Društvu izložiti ovako intimnu stvar'.

Doktor je veoma često patio od nedostatka ljudi, kao i od socijalnih poteškoća. Jednom je izbilo iz njega kao vapaj: 'Ja sam također čovjek'. Brinuo je za Mariju Steiner i u vrijeme kada on ne bude okolo. Apelirao je na moju lojalnost njoj i jednom mi je izrazio strah da '...kada više ne budem ovdje sve će joj oduzeti, tako da neće znati kako da spoji kraj s krajem'.

Ove stvari su, čak i tada, nagoviještene.

Peticija i presuda Solothurn suda

Kod druge posjete Ann Samweber slučajno je govorila o pokušajima da se nakon njegove smrti interpretira oporuka Rudolfa Steinera, tako da ostavština pripadne Antropozofskom društvu a ne Mariji Steiner. Gledanje je bilo da je Društvo bilo zakonski nasljednik dr. Steinerovih radova i, kasnije, ovo gledanje je podržano od Vorstand-a na osnovu izjave koju je dao Rudolf Steiner kod ponovnog osnivanja Antropozofskog društva za Božić 1923, koje je po njihovom mišljenju bilo poništenje stvarne oporuke.

U to vrijeme Rudolf Steiner je uveo izdavačku kuću Marije Steiner kao pododjeljak samog Antropozofskog društva. Zatim na generalnoj skupštini Antropozofskog društva 29 lipnja 1924 stvarne riječi Rudolfa Steinera su bile: 'Als zweites innerhalb der Bewegung haben wir den Philosophisch - Anthroposophischen Verlag, der ja jetzt nach Dornach übergesiedelt ist, und der nicht anders behandelt werden kann, als ein integrierter Teil anthroposophischen Bewegung selber...'. 'Drugo, mi unutar pokreta imamo filozofsko - antropozofsko izdavačko društvo, koje se sada premjestilo u Dornach, i koje treba gledati kao integralni dio samog antropozofskog pokreta...'. Anna Samweber je tada napravila dokument od četrnaest tipkanih stranica koji je sama sastavila. Na svoju vlastitu inicijativu napisala je peticiju i uručila je visokom sudu u Solothurn-u 8 siječnja 1952, gdje se odvijao pravni postupak u vezi interpretacije i potvrde oporuke Rudolfa Steinera. Tražila je da joj pročitam taj dokument naglas, što sam napravio, i poslije mi ga je dala da ga odnesem u Švicarsku. Nekoliko pasusa iz tog dokumenta koji se odnose na sjećanje na Rudolfa Steinera sada se mogu prisjetiti. Anna Samweber izrazila je veliko zadovoljstvo da je tada, 'Švicarski sud pravde', presudom, potpuno podržao oporuku Rudolfa Steinera i Marije Steiner i njeno izvršenje, protivno krivoj primjedbi Vorstand-a Antropozofskog društva.

Stil peticije je poput same osobnosti Anne Samweber – objektivan, odlučan, i ako treba, spreman na borbu. Ovo što slijedi je iz izvornog teksta:

Nije svrha mog pisma dokazati, čak ni djelomično, zablude i apsurdnosti – da ne kažem teže riječi – sadržane u rezoniranju Vorstand-a. Svi dokumenti su u rukama zakona - suda. Ali želim pokazati iz vlastitog iskustva i poznavanja Rudolfa Steinera da nije bio ni na koji način neznalica i ne bi zaboravio opozvati izvornu oporuku. Niti je o sebi mislio da je toliko duboko duhovan da bi zanemario vanjske zakone ili socijalna pravila. U stvari, točno je suprotno. Da bi dala primjere iz stvarnih životnih situacija, koje mogu razjasniti način na koji netko razmišlja, zabilježila sam sljedeća iskustva i uvjeravam vas da su, izvan svake sumnje, ovi iskazi apsolutno točni.

1. Jednog dana, nakon predavanja, Rudolf Steiner je ostao u svojoj sobi. U ruci je držao dokument i razgovarao s odvjetnikom, dr. Büttner-om, (članom društva) i mislio je da ipak treba certifikat notara. Dr. Büttner se ponudio da sredi tu stvar za njega ali dr. Steiner je odgovorio: 'Hvala vam, gospodine doktore Büttner, to neće valjati. Stvar može imati pravne posljedice. Ako to dođe na sud, sudac može reći da ste bili pristrani i, osim toga, to bi bilo indiskretno od mene pošto ste član'. U stvari, dr. Steiner je sljedećeg dana otišao do odvjetnika izvan Društva, u Potsdamerstrasse.

2. Kada se radna grupa dr. Steinera preselila u smještaj u Potsdamerstrasse u Berlinu, cijeli ugovor o najmu je stavljen pred dr. Steinera. Pažljivo je pročitao dokument (kao i uvijek u takvim slučajevima), izvadio iz džepa olovku, napravio ispravku i stavio 'sa smještajem za skrbnika'. Ova pažnja i preciznost dr. Steinera kasnije je imala učinka, u vrijeme velike stambene nestašice kada su poslovni prostori bili konfiscirani i pretvoreni u stambeni prostor, kada je radna grupa mogla zadržati njihove prostorije.

3. (nije zapisano)

4. Kada je dr. Steiner preselio u Dornach i razriješio svoje kućanstvo u Berlinu, radio je svoja proučavanja u maloj sali koja je bila namještena i plaćena od gospođe Steiner. Ali vođa grupe, koji je već bio izabran, nije dobro primio to da je namještaj preseljen bez njegova znanja. Bila sam zgrožena, i objavila, ispred okupljene grupe, da ako mu se ne sviđa da Doktorov namještaj stoji u jednoj od njegovih vlastitih prostorija tada može uzeti ono što je njegovo: svjetiljke, kantu i prostirku (koje je on kupio) i otići, jer je sve drugo pripadalo dr. Steineru ili gospođi Steiner. Kada sam u Stuttgartu rekla dr. Steineru o ovom incidentu rekao je gospođi Steiner uvrijeđenim tonom: 'Vidiš, draga, taj gospodin je mišljenja da ga moramo moliti da nam dopusti da stavimo našu imovinu u naše vlastite prostorije'.

5. S istom strogom točnošću s kojom je dr. Steiner pristupao vanjskoj, svakodnevnoj strani života u odnosu prema vlasništvu, reagirao je i na male stvari svakodnevnog života.

Tijekom gotovo osam godina koliko sam živjela u kući dr. Steinera, često sam svjedočila kako filozofsko - antropozofski izdavači primaju kutije svježe tiskanih ciklusa predavanja i knjiga od Rudolfa Steinera iz tiskare. Unatoč činjenici da su Rudolf Steiner – na koga su bile naslovljene tantijeme – i gospođa Steiner – koja je bila vlasnik izdavačke kompanije i morala ih platiti – bili u braku, i moglo se očekivati da imaju prisniji odnos s novčanom stranom, u financijskim stvarima bila je jasna podjela. Svaki puta, nakon što su stigle knjige, gospođica Mücke, blagajnik kompanije, otišla bi dr. Steineru i platila mu dospjelu naknadu. Zahvaljujući posebnom načinu gospođice Mücke, procedura je išla ovako: dr. Steiner

primio bi novac, prebrojio ga, potpisao i zahvalio gospođici Mücke. Gospođica Mücke bi prezirno rekla: 'Mi vama moramo zahvaliti', na što bi dr. Steiner odgovorio: 'Ne, hvala vama'.

6. Preko deset godina morala sam napraviti nekoliko tipkanih kopija predavanja dr. Steinera iz stenografskih zapisa. Jednom takvom prigodom, član odbora München-skog ogranka došao mi je sa zahtjevom da s drugima i za nju napravim kopiju. Pitala sam gospođu Steiner da li mi je to dopušteno i rekla mi je da pitam dr. Steinera jer ona nije mogla odlučiti. Kada sam otišla dr. Steiner i ponovila pitanje, postao je gotovo ljut da postoji mogućnost da kopije njegovih predavanja budu uručene bez njegova znanja. Rekao je: 'To je duhovna krađa'. Ispričala sam se govoreći da sam zato morala pitati. Odgovorio je da je morao biti oštar pošto sam to sama morala znati.

7. Kada je osnovana *Kommende Tag* izdavačka kuća, Rudolf Steiner je dao neke svoje knjige tim izdavačima da ih tiskaju, da bi im omogućio početak. To je međutim, imalo učinak da su postupno apsorbirali Filozofsko - antropozofsku izdavačku kuću gospođe Steiner i sveli je samo na distribuciju. (Ne mislim da trebam ukazati sudu da je Filozofsko - antropozofski tisak osnovan novcem gospođe Steiner i uvijek je prolazila dobro bez ikakve vanjske pomoći). Posljedica ove novonastale umjetne situacije je da je, Wolfgang Wachsmuth, glava *Kommende Tag* bio od Doktora Steinera pozvan u Berlin (malo prije božićne konferencije 1923). Wolfgang Wachsmuth je sišao s gornjeg kata gdje je bio intervju i pitao me da odnesem neke papire u vezi ovoga dr. Steineru na drugi kat. Kada sam ušla u sobu Rudolf Steiner, šetajući amo-tamo ogorčen, bacio je papire na stol i rekao: 'Ta banda razbojnika! Od mene više neće dobiti knjigu! Ovaj Tisak je prljava konkurencija Filozofsko - antropozofskom tisku gospođe Steiner! Neću pustiti da joj oderu leđa. Ovo je duhovna krađa. Dali smo kompaniji sve, ali oni nas hoće progutati, zaključati, uskladištiti i najuriti, i to neću dopustiti!'

Te riječi mi jasno stoje u sjećanju jer nikad prije i nikad kasnije nisam vidjela tako ogorčenog. Sada otvoreno opisujem ovu scenu, jer jasno pokazuje gdje dr. Steiner stoji po pitanju vlasništva, i također pokazuje da mu nikada ne bi moglo pasti na pamet da ostavi svoj duhovni posjed Društvu kao takvom, zbog Božićne konferencije ili bilo kojeg drugog razloga, da zanemari svoju preciznu oporuku i napravi Društvo svojim nasljednikom bez da je to jasno naznačeno.

S ovim izvješćem iz života s dr. Steinerom pokušala sam pokazati kako je apsolutno točan i jasan bio po pitanju vanjskih stvari svakodnevnog života. Uvijek je pažljivo čitao prije nego bi bilo što potpisao i nikad se nije oslanjao na druge. Jasno je poštovao granicu između svoje imovine i imovine drugih; naprimjer, nije dopuštao nikakvu nejasnoću po pravnim pitanjima i

pitanjima vlasništva, bilo zbog osobne vezanosti za osobu ili za Društvo. Štitio je autorska prava objektivno i energično, i snažno se suprotstavljao svakom nejasnom stavu po ovom pitanju.

Šal, kapa i kaput

Kada je Rudolf Steiner dao jedno od svojih velikih javnih predavanja u vrijeme kada je govorio o Trostrukom socijalnom poretku, uvijek je koristio poseban izlaz koji je vodio u prostor umjetnika, odakle bi mu se ja pridružila kroz dugi prolaz do glavnog izlaza. Nakon jednog od ovih predavanja stajalo je okolo mnogo ljudi koji su mu htjeli postaviti pitanje i reći probleme, i koji su ga okupirali dugo vremena. Čekala sam na bočnom ulazu i već sam imala njegov kaput, šal i kapu, i držala sam ih u ruci tako da mu ih mogu dati kada konačno bude slobodan. Nakon što sam neko vrijeme stajala na vratima, došao je, uzeo svoje stvari od mene, otišao natrag u prostoriju za umjetnike i sve stavio natrag na vješalicu. Zatim je uzeo jednu stvar za drugom i stavio je na sebe. S velikim iznenađenjem prasnula sam: 'Ali gospodine Doktor, možete li zamisliti kako se osjećam?' Odgovorio je: 'A možeš li ti zamisliti kako se ja osjećam?' Prošli smo tiho kroz mračni hodnik gdje sam ga obično vodila, pošto je loše vidio u mraku, kada je odjednom rekao: 'Jesi li toliko ljuta na mene da puštaš da udarim u zid?' Kasnije, pitao je zar ne znam zašto je to napravio. Kada sam odgovorila negativno on je odgovorio: 'Misli o tome'.

Kada smo se sreli sutra i prekosutra njegovo prvo pitanje je bilo: 'Jesi li mislila o tome'? Postala sam uzrujana, i kada sam se noću probudila, došlo je. Kada su ljudi stajali oko dr. Steinera i opsjedali ga, ja sam stala samozadovoljna da imam *njegov* kaput, *njegovu* kapu i *njegov* šal. Sljedećeg dana dr. Steiner me upitao četvrti puta jesam li mislila o tome. Rekla sam: 'Da, gospodine doktor. Sada znam zašto'. Odgovorio je: 'Vidiš Sam, to ne smije biti'. Mrzio je sav osobni kult i nije dao šanse da se razvije oko njega.

Misteriozni posjetitelj

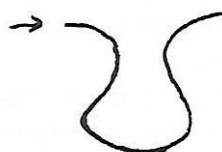
Jednog dana se pojavio elegantni gospodin u Potsdamerstrasse u sjedištu berlinskog ogranka. Izgledao mi je južnjački i želio je govoriti s Rudolfom

Steinerom. Rekla sam da nije ovdje. On, međutim, nije bio obeshrabren, i navalio je da je ono što ima razgovarati s Rudolfom Steinerom vrlo važno. Izjavila sam da sam voljna voziti se s njime u Motzstrasse, gdje je boravio Doktor. Putem sam primijetila u taksiju kako ovaj stranac cijelo vrijeme mrmlja mantre. Mislila sam da je to čudno i nisam mu potpuno vjerovala. Kada smo stigli u Motzstrasse nisam ga odvela dr. Steineru na drugi kat već u ured gospodina Walther na prvom katu. Gospodina Walther sam pitala da najavi stranca s posjetnicom dr. Steineru. Gospodin Walther se vratio s nedvosmislenim odbijanjem da Rudolf Steiner ne može vidjeti čovjeka. Morao je otići bez da je išta postigao. Nešto kasnije Doktor je došao dolje k nama i rekao vrlo pažljivo: 'Sam, spasila si mi život...', i zahvalio mi. Ukazao je da je napad na njega izbjegnuto.

Kuhinjski stol

U kuhinji stoji stol kojeg zovem moj 'sveti stol'. Dođite i pogledajte ga. (*Anna Samweber je vodila i na njen veseo, pozitivan način pokazala na stari masivni stol napravljen od tvrdog drvca*). Iz moje priče shvatiti ćete zašto je to za mene 'sveti stol'.

Doktor je predavao o misteriji i misiji Mihaela u berlinskom ogranku u Potsdamerstrasse, gdje sam tada imala mali stan. Bila sam duboko dodirnuti i ganuta predavanjem, i nakon toga Rudolf Steiner je morao odgovoriti na mnoga pitanja članova. Svi su otišli kasno nakon ponoći. Zatim mi je prišao i sjeo za ovaj stol govoreći: 'Sam, i ti si me željela nešto pitati, također'. Uvijek sam pokušavala ne gnjaviti Doktora s mojim osobnim pitanjima, pa sam rekla: 'Ne, gospodin Doktor'. Ali on je odgovorio: 'Da, Sam, molim te reći svoje pitanje'. Pa, dobro, gospodine Doktor, rekla sam oklijevajući, 'tijekom predavanja došlo mi je pitanje: Tko ste vi? Tko ste bili? Tko ćete biti?' Odmah je odgovorio i preda mnom nacrtao krivulju na stolu:

Ovako individualnost ide kao crvena nit kroz cijeli razvoj Zemlje i bila je tamo prije početka. Nastavio je s riječima: 'Ako razmišljaš o ovome s ljubavlju i entuzijazmom, pronaći ćeš, čak i u ovom životu, tko sam ja'. Pitala sam dalje: 'Hoćemo li se opet sresti'? I odgovorio je: 'Ako razmišljaš

tko sam ja s ljubavlju i entuzijazmom, opet ćemo se sresti'. Razgovor se za ovim stolom nastavio i sjećam se da je rekao ovom prigodom: 'Kada je Krist hodao zemljom i osoba je prošla kraj Njega, pogledala u Njegove oči, prepoznala Ga, u sljedećem životu je postao kršćanin'. Dakle, sada znate zašto je ovo moj 'sveti stol'.

Razno

Kada sam se, nakon predavanja u Potsdamerstrasse pridružila Rudolfu Steineru na putu kući u Motzstrasse, prošli smo pored poljske ambasade. Odjednom je Doktor stao i vrlo ozbiljno rekao: 'Neće proći dugo prije nego neće ostati ni kamen na kamenu. Tada nisam mogla znati na što je mislio, ali kasnije sam se sjetila njegovih riječi, kada sam živjela u uništenom Berlinu, posebno kada bi hodala kroz potpuno uništeni dio onog što je bila poljska ambasada.

Jednom je Rudolf Steiner spomenuo da će godina 1984 biti posebno teška.

Povremeno bi nam izrazio svoje misli, koje su padale poput sjemenja. Tako je jednom rekao, dok smo na stanici čekali na tramvaj:

Bez Trostrukog socijalnog poretka — boljševizam

Bez antropozofije — katolicizam

O njegovoj knjizi *Kako se stječu spoznaje viših svjetova*, jednom je rekao da je pogodna samo za osobno proučavanje; sve drugo se može raditi u grupi. Na unutarnoj strani vrata ormarića Doktor je zapisao datume rođendana. Cijenio je proslavu rođendana ljudi i napomenuo: 'U noći koja slijedi rođendanu ta osoba je najbliže svom duhovnom zaštitniku' i može razgovarati s njime (u snu) kao jedna osoba s drugom'.

Na prekretnici godine 1922

Prije Božića 1922 potihom sam gajila želju da mogu putovati u Dornach da sudjelujem na Božićnom zasjedanju. Ali bilo je vrijeme inflacije i moje financije su se otopile. Također sam dugovala novac za veliki zubarski račun, rezultat nesreće. Početkom prosinca gospodin i gospođa Steiner stali

su u Berlinu. Gospođa Steiner koja se uvijek brinula za našu dobrobit, osobno je za mene platila zubarski račun i rekla da se ovaj puta moram odreći putovanja u Dornach jer je već obećala gospođici Tolch, drugoj suradnici u Motzstrasse, da će pokriti troškove putovanja u Dornach; sada nije bilo dovoljno za nas obje. Bila sam vrlo tužna i uznemirena jer sam imala jasan predosjećaj da će Prvi Goetheanum biti uništen. (To je došlo iz urođenog '*drugog pogleda*' koji se pojavljivao u raznim vremenima u mom životu) Uskoro nakon odbijanja gospođe Steiner susrela sam Rudolfa Steinera na stepeništu. Rekla sam mu za moju tugu i pitala za savjet. Pokušao me utješiti ukazujući na Uskrsno zasjedanje kada ću moći vidjeti njegovu Petu misterijsku dramu. Također u to vrijeme je gospođa Steiner imala mnogo troškova i tako je odlučila. Tada sam planula: 'Gospodine Doktor, rekli ste da ako netko hoda jednom kroz os zapad - istok 'Zgrade' na perceptivan način da će to biti esencijalni faktor za osobu nakon smrti. I ako ne idem za Božić neću više nikada vidjeti 'Zgradu'. Izgubiti ćemo je. Izgorjeti će, i za Uskrs više neće biti tamo'. Doktor me pogledao iznenađeno ali ni na koji način nije stavio primjedbu na moje otkrivenje. Opet je ukazao na Uskrsno zasjedanje i rekao da mi sada ne može pomoći. Morala sam vidjeti postoji li druga mogućnost.

Doktor i gospođa Steiner su zatim otišli i ja sam ostala sa svojim problemom. Jer sam bila tajnik ogranka često sam bila u kontaktu sa švicarskom ambasadam u Berlinu radi dobivanja viza, koje je čak i onda trebalo platiti. Jednog dana otišla sam u ambasadu i pričala sa službenikom kojeg sam znala. Bio je spreman dati mi besplatnu vizu da idem u Švicarsku. Spomenula sam da prvo moram nabaviti novac za kartu pošto sam bila odlučna da idem na to putovanje.

Sljedećeg dana nazvao me ovaj službenik: 'Gospođice Samweber, vi ste sretni! Još uvijek trebamo nekoga da prati bolesnu djecu iz Crvenog križa u Berlinu do Basela nakon Božića. Hoćete li to preuzeti?' Kakva sretna slučajnost! Naravno odmah sam se složila. Krajem prosinca putovala sam u Basel gdje sam ostavila djecu i zatim se uputila u Dornach. Kada sam otišla pozdraviti Rudolfa Steinera nakon predavanja, pozdravio me s radošću i toplinom i raspitivao se o mom smještaju, Kada sam mu rekla da ga za sada još nemam, pogledao je da li mogu ostati u kući obitelji van der Pals.

Poslijepodne uoči nove godine šetala sam s gospodinom Gern i gospodinom Drescher prema Gempenberg-u. Bila sam ekstremno nemirna, i kada smo vidjeli krajolik s Goetheanumom ispod nas, rekla sam mojim pratiteljima o mom snažnom predosjećaju o 'Zgradi'. Ali gospodin Gern je reagirao kao da je to nenormalno.

Navečer, čula sam predavanje Rudolfa Steinera u Goetheanumu *Duhovno zajedništvo čovječanstva*. Poslije toga odbila sam poziv za novogodišnje okupljanje s gospodinom i gospođom Walther, mojim berlinskim

prijateljima, i gospođom Fink, i umjesto toga otišla u moju sobu u kuću van der Pals. Nešto poslije čula sam gospodina van der Pals kako diže uzbunu: 'Zgrada gori, idemo gore brzo!' Tako se dogodilo da sam provela noć Nove godine kod gorućeg Goetheanuma pomažući da se spasi što je moguće. Bila je opasnost da 'Schreinerei', sa salom i ateljeom Rudolfa Steinera, koji su bili iznad Goetheanuma, zahvati plamen. U njemu je bila velika drvena statua na kojoj je dr. Steiner radio dugo vremena i koja je trebala biti smještena u središnji položaj u Goetheanumu nakon završetka. Bila je visoka devet metara, i mogla se rastaviti. Mladi ljudi nosili su dijelove na otvoreno i stavljali ih na travnjak nasuprot kuće de Jaager-a. Rudolf Steiner me stavio da stojim i čuvam ove drvene komade i vidjela sam, takoreći, pored podignute ruke Krista, kako plamenovi bjesne. Postala sam svjesna kako Rudolf Steiner stoji nedaleko od mene s gospođicom Maryon i gospođom de Jaager ispred njihovog kućnog ulaza. Kada se srušila kupola, uz veliku buku i velike plamenove koji izbijaju, preplavilo me duhovno iskustvo. Vidjela sam 'Zgradu' visoko iznad paljevine, kako sjaji briljantno bijela, i osjećala sasvim izvjesno da se ovdje zbiva nešto čudesno. Odozdo, boje metalnih orgulja sjajile su u plamenu i čula sam zvuk, ali u isto vrijeme, reski vapaj. Kada sam pogledala na drugu stranu, prema kući de Jaager, vidjela sam Rudolfa Steinera okruženog velikom bijelom aurom svjetlosti. Povikala sam mojim supromatračima: 'Pogledajte Doktora!', i znala sam da se nešto događa između Doktora i goreće građevine. Moji pratioci to nisu primijetili i slika je nestala.

Ujutro sam vidjela Rudolfa Steinera kako mi maše da dođem do njega. Tražio je da idem gospođi Steiner u kuću Hansi i ostanem s njome. U to vrijeme imala je poteškoća s hodanjem, stoga je doživjela vatru noću odozdo u vrtu i bila duboko potresena. Kada sam stigla u kuću, pozdravila me s riječima: 'Tako sam sretna da si ovdje'. Ostala sam s njom sljedećih par dana i pomogla gdje je pomoć bila potrebna. Gospođa Steiner tretirala me s velikom ljubaznošću i dala mi je mnogo divnih poklona prije mog odlaska u Berlin.

Divan niz slučajnosti doveo me ovdje iz Berlina tako da sam još mogla vidjeti prvi Goetheanum, i također sam bila privilegirana da imam udjela u teškim satima sudbine Rudolfa i Marije Steiner.

U sali berlinske filharmonije

Bilo je to vrijeme kada je Rudolf Steiner javno radio na ideji Trostrukog socijalnog poretka. Između komunističkih i nacional - socijalističkih

ekstrema, postavio je socijalnu ideju u sredinu, i govorio o njoj raznim stranama u Berlinu. Entuzijastično sam pomagala, uručujući letke koji najavljuju skupove, i interes brojnih radnika je bio pobuđen. Preko koncertne agencije Wolff & Sachs, koja je organizirala ne samo koncerte već i velika predavanja, zakupljena je sala berlinske filharmonije za predavanje o Trostrukom socijalnom poretku. Organizatori i upravni direktori dobili su prijeteća pisma s pozivom da se spriječi Steinerovo pojavljivanje.

Kada sam otišla u upravu filharmonije dan prije predavanja, pažnja mi je nedvosmisleno skrenuta na opasnosti oko tog događaja. Bez da se obavijesti dr. Steiner, pozvan je C.I.D. da zaštiti salu i njihovi ljudi su također stacionirani kod glavne razvodne pliče u podrumu. Raspitivala sam se o mogućnosti da Rudolf Steiner ne uđe na glavni ulaz već da koristi drugi ulaz i izlaz. Postojao je jedan koji je iz sobe za umjetnike vodio kroz dvorište do skrivenog područja, i na taj način Rudolf Steiner ne bi bio izložen velikom pritisku publike. Velika sala je bila rasprodana i uređeno je da članovi berlinskog ogranka Društva uzmu svoja mjesta iza govornice u slučaju da je potrebna zaštita. Dodatno sam pitala radnika kojeg sam poznavala, koji je bio jak i atleta, da stane na pozornicu i po potrebi osigura put do sobe za umjetnike za Rudolfa Steinera.

Nakon svih tih priprema otišla sam u Motzstrasse kod Doktora i gospođe Steiner izvjestila ih da je sala filharmonije rasprodana ali sam prešutjela pripreme koje su izvršene. Samo sam od Rudolfa Steinera tražila da koristi stražnji ulaz tako da gospođa Steiner ne bi bila izložena pritisku publike. Međutim, odgovorio je: 'Dobro, ti i gospođa Steiner možete koristiti stražnji ulaz, ja ću se popeti ispred'. Kada nisam popuštala, rekao je: 'Zašto me želiš obmanuti? Vidiš, za ovu večer ja sam zaposlenik Wolff & Sachs. Oni daju automobil. Pitaj firmu'. Ali sve je bilo dogovoreno s firmom, tako se Rudolf Steiner složio da koristi stražnji ulaz.

Sala je bila više nego puna i zadnje karte prodane su cijenama crne burze. Na ovakvim predavanjima kod velikih događaja Rudolf Steiner je često govorio vrlo izravno i nije ustupao popularnim senzacionalnim očekivanjima. Tako je bilo i ove večeri. Govorio je zvučno i odlučno.

Na kraju predavanja odmah sam otišla s Rudolfom Steinerom u sobu za umjetnike. Zatvorio je vrata iza nas, stavio ključ i rekao: 'Ne zovi nikog'. Tada je pao na pod kao mrtav. Bila sam duboko šokirana i mislila: ovo je kraj. Njegov lik je izgledao veoma star, kao da ga je dodirnula smrt. Tako je ležao nekoliko minuta, koje su mi izgledale mnogo dulje. Odjednom se počeo micati, ustao je i zatim mi rekao: 'Borio sam se sa demonima, ali porazio sam ih'. Kada je netko pokucao na vrata pitao je tko je to, i kada se javio Emil Leinhas, sam je otišao otvoriti vrata.

Za berlinske prijatelje

Na kraju listopada 1923 bila sam na odmoru u Dornachu, i učestvovala u paženju na području Goetheanuma, i druge indicije su zahtijevale da se čuva područje Schreinerei i također atelje Rudolfa Steinera. U kasnije sate hladne noći u studenom hodala sam oko ruševina Goetheanuma (betonski temelji su još stajali). Primijetila sam u mom obilasku da je svijetlo u ateljeu Rudolfa Steinera još gorjelo iako je bila prošla ponoć. U kasnijem obilasku, u skoro četiri sata ujutro, bilo je ugašeno i Rudolf Steiner se spustio dolje u kuću Hansi. Odjednom, stala sam kao začarana. Imala sam plamteću viziju: Berlin je stajao u svijetlim plamenovima! Pod dojmom ovog snažnog doživljaja tražila sam ujutro Rudolfa Steinera za razgovor. Dogovorio se sljedećeg jutra u jedanaest sati u ateljeu. Rekla sam mu o doživljaju u noći i dodala: 'Antropozofija je kao pehar iz kojeg možemo uvijek iznova piti. Jednom kada završe teška vremena, i kada vas više ne budemo imali sa nama, gospodine Doktor, možete li reći nešto što će nam pomoći?' Rudolf Steiner je govorio afirmativno i dao mi vremena da saberem njegov odgovor iz ateljea.

Sljedećeg dana (vjerojatno 10. studenog) stajala sam ispred crne oglasne ploče u Schreinerei i čitala obavijest o 'Maršu u Feldherrnhalle' u Münchenu; prvi javni udar nacional - socijalista. Rudolf Steiner nam se zatim pridružio, pročitao obavijest, i rekao onima koji su stajali okolo: 'Ako ova gospoda uđu u vladu, neću više moći kročiti na njemačko tlo'. Zatim se okrenuo prema meni i rekao: 'Sam, molim te dođi poslijepodne u pet u kuću Hansi na čaj!' Kada sam došla tamo u dano vrijeme, gospođa Steiner je bila za stolom pijući kavu. Rekla mi je: 'Doktor mi je rekao da si ga pitala nešto. Bio je vrlo zadovoljan tvojim zahtjevom'. Uskoro je ušao i Rudolf Steiner s nekoliko papira pod rukom. Od njih dao mi je pismo i rekao: 'Sam, moram te zamoliti da ideš u Berlin večeras da obaviš nešto hitno'. Bila sam iznenađena i odgovorila: 'Gospodine Doktor, još sam par dana na odmoru i željela bih biti ovdje'. Otvorio je dokument – najam berlinskih stanova; pisao je gospođici Mücke tražeći da dade obavijest o odustajanju od stana. 'Da, Sam, moraš to napraviti zbog mene'. Gospođa Steiner je bila prilično uzrujana jer su tamo preuredili u salu i sada treba nanovo preurediti u stan. Doktor je zatim ponovio riječi koje je rekao ispred ploče: 'Da, gospođo Steiner, ako ova gospoda dođu na vlast, nitko od nas više neće moći ugaziti na njemačko tlo'. Doktor i gospođa Steiner bili su vrlo svečani kada smo se kasnije popeli u Schreinerei na izvedbu. Doktor Steiner je otišao u svoj atelje, a ja sam pratila gospođu Steiner u njenu sobu u Schreinerei i zatim je ostavila. Po planu sam otišla u atelje gdje sam našla Rudolfa Steinera kako vrlo svečano stoji ispred statue Krista. Na stolu su

ležali stihovi koje je napisao za mene. Kada mi je predao list, objavio je: 'Da, Sam, ima mnogo patnje u ovim stihovima, ali doći će čas kada ćete svi vi čitati između redaka veće patnje'. Stavio je moje ruke na njegove grudi i rekao: 'Reci berlinskim prijateljima... tada ću biti među vama!' Napravio je znak na mom čelu i grudima: 'Sam, trebam hrabre, vjerne ljude. Ostani hrabra i vjerna.' Kao zbogom poljubio me u čelo i zatražio: 'Želim da se gospođa Steiner oprostí s tobom!' Odgovorila sam da sam to već napravila, ali ponovio je zahtjev i otišao je sa mnom u prostoriju gospođe Steiner i zatražio da me poljubi za oproštaj. Zatim sam napustila Schreinerei i uzela noćni vlak za Berlin da ispunim ono što mi je dodijelio Rudolf Steiner.

Slijede stihovi za berlinske prijatelje koje je Rudolf Steiner dao Anni Samweber 1923.

Der Berliner Freunden

Es siehet der Mensch
Mit dem Welt' erzeugten Auge;
Ihn bindet, was er siehet,
An Weltfreude und Weltenschmerz,
Es bindet ihn an alles,
Was da wird, aber minder nicht
An alles, was da stüret
In Abgrundes finstre Reiche.

Es schauet der Mensch
Mit dem geist' verlieh'nen Auge;
Ihn bindet, was er schauet,
An Geisteshoffen und Geistes-Halte-Kraft,
Es bindet ihn an alles,
Was in Ewigkeiten wurzelt
Und in Ewigkeiten Früchte trägt.

Aber schauen kann der Mensch
Nun, wenn er des Inneren Auge
Selber Fühlet als Geistes-Gottes-Glied,
Das auf der Seele Schauplatz
Im Menschen-Leibes-Tempel
Der Götter Taten wirket.

Es ist die Menschheit
Im Vergessen an das Gottes-Innre,
Wir aber wollen es nehmen
In des Bewusstseins helles Licht,

Und dann tragen über Schutt und Asche
 Der Götter Flamme im Menschenherzen.
 So Mögen Blitze unser Sinneshäuser
 In Schutt zerschmettern:
 Wir errichten Seelehnäuser
 Aus der Erkenntnis Eisenfestem Lichtesweben,
 Und Untergang des Äußern
 Soll werden Aufgang
 Des Seelen-Innersten.

Das Leid dringet heran
 Aus Stoffes-Kraft-Gewalten;
 Die Hoffnung leuchtet,
 Auch wenn Finsternis uns umwallt;
 Und sie wird dereinst
 In unsre Erinnerung dringen,
 Wen wir nach der Finsternis
 Im Lichte wieder leben dürfen.
 Wir wollen nicht, dass diese Leuchte
 Dereinst in künft'gen Helligkeiten uns fehle,
 Weil wir sie jetzt im Leide
 Nicht in unsre Seelen eingepflanzt haben.

Istinsko učenje

Dr. Karl Unger i njegove striktne interpretacije antropozofije, premda visoko cijenjen od Rudolfa Steinera, bio je odbijen u nekim krugovima pokreta za mladež i bila je prilična kampanja protiv njega od mladenačkog elementa. Karl Unger bio je vodeći član njemačkog savjeta Antropozofskog društva, i na njemačkoj skupštini njemačkog Društva, gdje sam također i ja bila prisutna, govorio je o ovim problemima. U jednom trenutku Rudolf Steiner ga je naglo prekinuo i objavio, usred općeg iznenađenja, da će postaviti odvojenu socijalnu organizaciju, da bi upoznao opoziciju. (To bi se trebalo zvati *Slobodno društvo*). Dr. Unger je tada otišao na svoje mjesto i neki od oponenti su trijumfirali. Slijedila je kratka pauza i vođe pokreta mladeži opet su govorili, a nakon njih dr. Steiner. Nakon toga je bila druga pauza kada sam otišla vidjeti gospođu Steiner u njenoj sobi u kući Gustava Siegle. Da bi se vratila u salu koristila sam put preko pozornice, koji sam dobro poznavala. Kada sam trebala proći primijetila sam Rudolfa Steinera i dr.

Ungera kako stoje razgovarajući međusobno. Oklijevala sam i nenamjerno svjedočila kako Rudolf Steiner govori dr. Ungeru: 'Želiš li uzeti nešto vremena za odmor'? Ali dr. Unger je odgovorio: 'Ne, ostati ću na svom mjestu'. Dr. Steiner je bio vidno dirnut i, zagrlivši ga, poljubio ga u čelo i rekao mu: 'Prošao si najtežu kušnju! Moj si istinski učenik!'

Nakon skupštine primijetila sam kako mnogi ljudi imaju oštar stav prema dr. Ungeru. Međutim, otišla sam do njega i pitala mogu li se voziti kući s njim. Složio se, i unutar njegovog obiteljskog kruga vidjela kako se uzdigao iz večernjeg incidenta i ljudskih slabosti kojima je svjedočio.

Čak i sa svoje bolesničke postelje Rudolf Steiner je stalno tražio od Marije Steiner (također i pismom kada je bila na turneji) da ustane za dr. Ungera i odbaci kampanju protiv njega. U kasnijem nekrologu (24.2.1929.) Marija Steiner je pisala o dr. Ungeru '... nejasni, emocionalni misticizam treba se podčiniti striktnoj praksi formiranja objektivnih, logičkih koncepata...'. Odbacivanje ovakvog načina razmišljanja o dr. Ungeru, uvećao se u neku vrstu odbacivanja njega kao osobe. Rečeno je da je previše suh, previše činjeničan, previše apstraktan. Ovi sudovi su zvučali čudno svakome tko ga je bolje poznao i doživio suprotno. Ali ovakvo raspoloženje je doseglo klimaks u nekoj vrsti progona. Protumačeno je da je on opasan za razvoj Društva, koje se neće prilagoditi smjeru koji je on uzeo za duhovni razvoj. Kampanja naširokog šaputanja protumačena je da je njegov duhovni pristup ima manu da je opasan. Ali to je bio pristup koji je Rudolf Steiner očekivao od svojih suradnika, bez čega ne bi mislio da je zdrav razvoj našeg pokreta moguć.

O smrti Karla Ungera

13 prosinca 1928 je održao javno predavanje u Berlinu, i sljedeće večeri predavanje članovima o ezoteriji. Na ovom zadnjem predavanju također je govorio o objavljivanju izvjesnih ezoterijskih tekstova da bi se spriječila njihova zlouporaba. Slijedio je metež u sali, tijekom kojeg sam imala užasan unutarnji doživljaj: odjednom sam čula tri hica i vidjela dr. Ungera kako pada na govornicu. Vizija je brzo prošla i vidjela sam i čula dr. Ungera kako govori kao i ranije. Ali u meni je bilo izvjesno – Karl Unger će biti ubijen.

Nakon predavanja otišla sam s oko tridesetak prijatelja i dr. Ungerom u kavanu. Vodio se razgovor o stvarima i brigama antropozofskog pokreta i Društva, vodeći do Uskrsnog zasjedanja koje je visilo u zraku. Dr. Unger je izrazio potrebu da se hrabro uhvati u koštac s postojećim konfliktima.

Tražio je da idem u Dornach, što god se dogodilo. Kada sam odgovorila da ne znam da li će to (financijski) biti moguće, rekao je: 'To je moja briga, ali trebam hrabre ljude'.

Kada smo napustili restoran dr. Unger i ja smo u početku išli istim putem prema Potsdamer Platz-u. Rekla sam mu da nakon njegovog objašnjenja i ja, također, mislim da treba objaviti spomenute tekstove, i pitala ga je li razgovarao s gospođom Steiner o cijeloj stvari. Odgovorio je negativno, rekavši da sam preuzima odgovornost. Uskoro, međutim – zapravo za Božić – ide u Dornach i to će napraviti onda, jer s objavljivanjem treba nastaviti. Ispred hotela Fürstenhof, gdje je dr. Unger odsjeo, ohrabrila sam se i rekla: 'Gospodine dr. Unger, željela bih vam reći nešto vrlo važno i osobno, i u povjerenju, ali ne želim to napraviti ovdje na ulici'. U njegovoj sobi opet sam počela: 'Gospodine dr. Unger, molim vas da počistite i dovedete u red stvari s njemačkim društvom i tekstovima u Dornachu za Božić'. Prigovorio je da se ta stvar s njemačkim društvom vjerojatno može riješiti tek za Uskrs na Općoj skupštini. Odgovorila sam: 'Gospodine dr. Unger, nemamo vremena. Sredite sve za Božić. Izgubiti ćemo vas... Bit ćete ustrijeljeni...'.

Uzeo je moje upozorenje sasvim ozbiljno, pogledao me usrdno i odgovorio: 'Ako je to točno, onda ću za Božić u Dornachu pokušati srediti stvar s njemačkim društvom.'

Na odlasku smo se rukovali. Otpratio me dolje do ulaza. To je bio naš zadnji susret.

Za Božić u Dornachu je dr. Unger zaista pokušao srediti stvari. Predložio je svojim oponentima u Savjetu njemačkog društva, dr. Kolisko i dr. Stein, da oni daju ostavku. Kada nije uspio, dr. Unger je dao ostavku, ne samo u Savjetu već i kao član njemačkog društva.

Za Božić i novogodišnju večer, obično sam pozivala članove Društva u Berlinu koji nisu imali obitelj. Susreli bi se u Potsdamerstrasse gdje sam imala mali stan blizu ureda i sobe za članove. Tako se dogodilo i te godine, također, da sam planirala krug prijatelja da proslavimo ulazak u Novu godinu zajedno.

Kada su zvona zazvonila Novu godinu, otvorila sam prozor – stari obiteljski običaj – i, s rukom koja pokazuje vani, zavikala: 'Stara godino odlazi!', i s gestom dobrodošlice povikala: 'Nova godino dođi!'

U tom trenutku opet sam čula tri hica i opet imala strašnu viziju. Vrlo uznemirena, povikala sam prijateljima: 'Izgubiti ćemo dr. Ungera!' Brzo nakon toga zabava je prestala i prijatelji su otišli.

Nekoliko dana kasnije, 4. siječnja 1929, bio je interni sastanak, za koji sam morala zagrijati prostoriju. Kada sam ušla, u sali upravo nakon sedam i

trideset, po treći puta sam doživjela smrt dr. Ungera. Nakon zasjedanja, kasno uvečer, primila sam poziv iz tajništva antropozofskog društva. Tražili su informacije o izvjesnom dr. Ungeru koji je ustrijeljen te večeri u Nürnberg-u, kada je trebao održati predavanje o antropozofiji. Sljedećeg jutra nekoliko novina je također telefoniralo.

Karl Unger mi je ostavio pismo, u kojem kaže da je na sastanku s Marijom Steiner u Dornachu došlo do uzajamnog razumijevanja; također i da je sradio stvar s njemačkim društvom.

Marija Steiner nazvala je Karla Ungera 'prvim mučenikom novog duhovnog pokreta'.

Kasnija iskustva

U dvadesetima sam naišla na novinski članak koji je objavio da se poljska radnica na farmi pojavila u Njemačkoj i da se izdavala za Anastaziju, kćer kasnijeg Cara. Zbog mog, ranije spomenutog, susreta s carskom obitelji u Odessi osjećala sam se obvezna ovo pratiti.

Tijekom mog istraživanja naletjela sam na aristokratsku obitelj von Altenburg, koja je blisko povezana s caricom. Preko veze mogla sam dobiti pozivnicu za prijem, na kojem je takozvana Anastazija trebala biti prisutna. Kada sam je vidjela i govorila s njom, jedva sam imala sumnju da je to ona. Međutim, šutjela sam o mom boravku u Odessi i o iskustvu u kraljevskom vlaku. Neko vrijeme 'Anastazija' je živjela u Berlinu u danskoj ambasadi. Prije nego sam mogla dati konačan dokaz o njenom identitetu, željela sam sve pažljivo ispitati. Preko ureda gospodina Vett mogla sam je posjetiti što mi je dalo šansu, na Badnjak, da je pozovem sebi u stan. U tom trenutku Anastazija je počela govoriti o uspomenuama i spomenula Odessu. Tada mi je počela govoriti o posjeti njene obitelji 1914 i događajima u kraljevskom vlaku. Sjećala se scene dječjeg prijema točno, i kako je, jer je uzela čokoladu, majka lupila po ruci ispred svih. To je za mene bio nepobitan dokaz da je bila prava Anastazija. Sada sam se mogla otkriti kao učiteljica koja je došla u vagon s malom delegacijom djece. Također, još sam imala fotografiju slikanu u to vrijeme.

Tijekom večeri pričala mi je o smaknuću u podrumu u Ekaterinburgu gdje joj je cijela obitelj ubijena. Stajala je ispred starije sestre i vjerojatno je samo okrnuta metkom, ali pala je s drugima i izgubila svijest. Ljudi koji su odnijeli tijela na kremiranje morali su odjednom primijetiti da je jedna cura samo ranjena i da je bila još živa. Sada treba poznavati Ruse; on puca kada

mu je zapovijedeno, ali ubiti ranjeno dijete koje cvili – tu govori srce i samilosno djelo. Von Altenburg obitelj je pomogla Anastaziji u parnici za priznavanje imena i nasljeđa. Ogromna imovina carske obitelji deponirana je u *Bank of England* i najmlađi brat Cara, veliki vojvoda Ćiril, koji je u to vrijeme živio s ženom u Parizu dugo se borio za nasljedstvo. Ćirilova žena je bila najžešći oponent Anastazije, dok je sam Ćiril izgleda bio uvjeren u njen identitet. Pošto je Anastazija govorila ruski samo kao običan narod, to je izgleda bio razlog da je se eliminira. Njena majka, Carica, bila je Njemica, ali odrasla u Engleskoj. Sama sam svjedočila da su se engleski i njemački govorili na dvoru i Anastazija se tih jezika sjećala sasvim dobro. Također sam pozvana kao svjedok na suđenju, gdje je fotografija carske obitelji 1914 i moje svjedočenje imao velik utjecaj na suđenje.

Jednog dana Anastazija i ja prolazile smo pokraj kina u Berlinu pored zoološkog vrta gdje je bio reklamiran film 'Rasputin' s ogromnim posterom Rasputina ispred. Kada ga je Anastazija vidjela povikala je: 'Sveti čovjek!' i pala do mene u nesvijest. Unatoč naporima da je se oživi, svijest joj se vratila tek nakon dva sata.

Suđenje je trajalo godinama. Došao je Drugi svjetski rat i prekinuo ga, tek neko vrijeme nakon Drugog svjetskog rata parnica je nastavljena. Ali sada je Anastaziju ugnjetavala javnost kada je odlučila prodati iskustva filmskoj kompaniji. S prihodom i uz pomoć prijatelja mogla je voditi pristojnu povučenu egzistenciju u kući u južnoj Njemačkoj blizu Unterlengenhardt-a. Suđenje se nastavilo. Prije nekog vremena, suci iz Engleske posjetili su me na nekoliko sati i dala sam im sve informacije koje sam mogla. Onda sam saznala o pismu od velikog vojvode Ćirila za Jussupo u kojem predlaže odštetu za Anastaziju. Kada je prijedlog došao do Anastazije odbila je s riječima: 'Ne želim novac, želim moje ime!'

Rad sudbine

Na kraju drugog svjetskog rata, kada su Rusi ušli u razrušeni Berlin, stanovala sam u dijelu zgrade u Motzstrasse u kojem se još moglo živjeti. Hrabrila sam žene i majke uvjeravajući ih da ću stati pred Ruse i zaštititi ih. Stala sam u dvorištu ispred i kada su se pojavili uzviknula sam glasno na ruskom da neće ovdje naći nijednog neprijatelja. Pozivala sam se na njihovu savjest da ostave ove nezaštićene majke na miru. Njihov vođa, kršni oficir, došao je do mene i pitao dolazim li iz Odesse, i u razgovoru objavio da je bio učenik u njemačkoj školi neko vrijeme i otuda me zna. Pun radosti podignuo me je ispred vojnika i povikao: 'Pogledajte, ovo je

moja učiteljica! Na taj način sve smo bile spašene i čak od njih i dobile hranu. Posljedica je bila da sam ja korištena kao tumač za ruski i u tom sam svojstvu mogla dati utjehu nekim ljudima u Berlinu.

Zbog mojih aktivnosti i veza dobila sam ovdje divan stan u Lessing-Nikolaus kući koja je zaštićena zakladom za stare spomenike. U vrijeme kada je Lessing bio u Berlinu živio je u njoj i u ovoj divnoj sobi gdje smo sada prevodio je Shakespearea. (Friedrich Nikolaus s Lessingom i Moses Mendelsohn-om, bliskim prijateljima, osnovao je Knjižnicu za 'Schöne Wissenschaften und freie Künste'.)

Prije dvije godine, jednog dana, sreća sam mladog stranca dolje na ulazu s putopisom u ruci, koji je tražio nešto. Obratio mi se s riječima: 'Je li ovo Lessing-Nicolaus kuća'? Odgovorila sam potvrdno i vidjela da je Rus. Počeli smo govoriti ruski i uskoro smo bili usred živog razgovora. Ispalo je da je oficir u inženjeriji i imao par dana otpust. Pokazalo se da je rođen u Odessi, i kada sam ga upitala za ime ulice to je bila ista ona u kojoj sam živjela kada sam bila tamo. Pitajući dalje o kući, pokazalo se da je rođen i odrastao u istoj onoj u kojoj sam živjela kod obitelji brodovlasnika. Bio je religiozna i pobožna osoba i govorili smo s uzajamnim razumijevanjem o Kristu i kršćanstvu. Na odlasku me blagoslovio sa znakom križa. Nekoliko mjeseci kasnije poslao mi je obećanu razglednicu Odesse i također fotografiju naše 'zajedničke' kuće.

Sada je već više godina otkako sam primila zahtjev da iselim 'što je moguće prije' iz stana u Lessing kući, jer se mora obnoviti. Ovdje sam se tako dobro smjestila s nešto namještaja naslijeđenog od Rudolfa Steinera; također i njegovu Sikstinsku Madonnu koja je visila na zidu. Došao je dan kada je stigao službenik da bi pogledao stan i kuću i utvrdio dan seljenja. Također je bila i slika Rudolfa Steinera u stanu i, kada je službenik pregledavao sobe, stao je ispred nje, gledao je neko vrijeme i rekao mi: 'Moji roditelji su imali sliku Rudolfa Steinera koja je visjela u njihovoj kući – duboko su ga poštovali – gospođu Samweber, učiniti ću sve što mogu da se možete preseliti u drugi stan u ovoj velikoj kući dok se vaš obnavlja' – i zapravo je to sredio.

Moje stanovanje u ovoj kući došlo je u pitanje po drugi puta, jer sada je bila namjera pretvoriti je u muzej. Tako je došao drugi službenik da me iseli. Dok sam s njim razgovarala oči su mu sišle na poseban privjesak koji je bio na lančiću oko mog vrata. Odjednom je pitao odakle mi privjesak. Rekla sam mu da je to poklon od Židovke kojoj sam mogla pomoći prije nego je odvedena u koncentracijski logor u Theresienstadt. Sada mi je otkrio, pun emocija, da je žena koja je bila vlasnica ovog privjeska, koje se dobro sjeća iz djetinjstva, bila njegova majka i da je nestala u Theresienstadt-u. Nakon daljnjih pregovora pokazalo se da će dati sve od sebe da bude moguće da

ostanem u ovom stanu; i tako sam još ovdje do danas, skupa sa sjedalicom iz radne sobe Rudolfa Steinera.

Da, na ovaj konkretan način može se doživjeti rad sudbine!

Dodatak

Daljnje točke iz oporuke Rudolfa Steinera

Berlin, Motzstrasse 17

4 srpnja 1910.

Oporuka

S ovime objavljujem, kao potpisnik, da nakon moje smrti sljedeće treba gledati kao dio moje volje i testamenta.

1. Nakon moje smrti sva korespondencija u mom posjedu kao i drugi pisani papiri, dokumenti i pisma trebaju ići gospođici Mariji von Sivers, Berlin, Motzstrasse 17. Samo ona će odlučiti, znajući moje želje, što treba napraviti s rečenim spisima kao i svim dokumentima u mom posjedu.

2. Gospođica von Sivers biti će jedini upravitelj mojeg literarnog posjeda nakon moje smrti; ona će odlučiti o novim izdanjima mojih radova kao i izdavanju mojih rukopisa i predavanja.

Dr. Rudolf Steiner

Nakon vjenčanja Rudolfa Steinera i Marije von Sivers sastavljena je druga zajednička oporuka u prisustvu notara 18 ožujka 1915. Sadrži isto što i posljednja s dodatkom člana 4. koji glasi:

Partner koji ostane kada drugi umre biti će jedini nasljednik i slobodan je odlučiti o cijelom posjedu...

Prijevod rukom pisane oporuke (faksimil ispod)

Nakon moje smrti gospođica Marija von Sivers biti će moj jedini nasljednik i imati pravo odlučiti u moje ime. Štogaod ona odluči pravo snažno je napravljeno u moje ime. Sav moj posjed će ići njoj i sve treba napraviti kako ona kaže. Posebno, treba se sjetiti mojih roditelja i brata i sestre u Horn-u. Ona treba gledati moju smrt kao u skladu sa željama viših snaga i ne

gledati na nju kao zagonetku. Ovakve stvari se pojavljuju u kontekstu kojeg treba poštovati, čak i ako se ne može još razumjeti.

Sama Marija von Sivers uvijek će biti sa mnom. Naš savez je neraskidiv.

Dr. Rudolf Steiner

Berlin, 19 veljače 1907

Nach meinem Tode soll Fräulein Marie von Sivers das Recht haben, in meinem Namen zu verfügen. Was sie so thut, soll in meinem Namen geschehen sein. Das wenige, was ich besitze, geht alles in ihre Hände über; sie soll alle Verfügungen treffen. Insbesondere soll sie an meine Eltern und Geschwister in Horn denken.

Sie sollt soll meinen Tod als im Sinne höherer Mächte ansehen und ihn ja nicht als ein Räthsel ansehen. Die Dinge haben einen Zusammenhang, den man ehren muss, auf wenn man ihn noch nicht versteht.

Marie von Sivers sollt wird aber immer bei mir sein. Unsere Einigung bleibt unlöslich.

Dr. Rudolf Steiner

Berlin, 19. Februar 1907.